

1. Referentie

Referentie	Bijttebier, P., Goethals, E., Koninckx M., Coolen-Perednia, C. & Ansoms, S. (2003). Opgroeien in een gezin met alcoholproblemen: een risicofactor voor de ontwikkeling van psychopathologie? In P. Hamers, K. Van Leeuwen, C. Braet & L. Verhofstadt-Denève, <i>Moeilijke kinderen of kinderen die het moeilijk hebben? Evidence-based werken, niet zo evident!</i> (pp. 163-175). Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	90-441-1357-7
Publicatievorm	Bijdrage in reader

2. Abstract

Deze studie handelt over kinderen van ouders met alcoholproblemen, kortweg KOAP. Er wordt nagegaan in welke mate het gezinsklimaat een mediërende rol speelt in de relatie tussen alcoholproblemen in het gezin en een problematische ontwikkeling van de kinderen. Zo hoopt men een bijdrage te leveren aan de preventie en interventie bij gezinnen met alcoholproblemen.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezin, welzijn en gezondheid
Trefwoord(en)	Gezinsfunctioneren, probleemgedrag, alcohol

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Prof. Dr. Patricia Bijttebier, Eveline Goethals Dr. Marleen Koninckx, Dr. Claire Coolen-Perednia, Dr. Stan Ansoms Onderzoeksgroep Psychodiagnostiek en psychopathologie Katholieke Universiteit Leuven Tiensestraat 102 3000 Leuven Tel: 016 / 32 59 89 Fax: 016 / 32 59 16 www.kuleuven.be m.m.v. Psychiatrische Kliniek Broeders Alexianen Ter Dennen, Afdeling voor afhankelijkheidsproblemen Liefdestraat 10 3300 Tienen Tel: 016 / 80 75 11 Fax: 016 / 82 13 08 terdennen@fracarita.org www.alexiantienen.be/terdennen

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	In welke mate speelt het gezinsklimaat een mediërende rol in de relatie tussen alcoholproblemen in het gezin en een problematische ontwikkeling van de kinderen?
-----------------	--

	Is er een relatie tussen gepercipieerde en ervaren alcoholproblemen in het gezin enerzijds en gezinsklimaat en aanpassing anderzijds?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Het kwantitatief onderzoek bestond uit een batterij diagnostische instrumenten. De perceptie en de ervaring van ouderlijk drinkgedrag werd nagegaan met de CAST-zelfrapporteringsvragenlijst (Children of Alcoholics Screening Test). Het gezinsklimaat werd in kaart gebracht door de Gezinsklimaatschaal-II. Om een snelle, eerste indruk te krijgen van mogelijke depressieve klachten, werd ook de Korte Depressievragenlijst voor Kinderen afgenomen. Tenslotte werd ook gebruikt gemaakt van de Zelfbeoordelingsvragenlijst voor Kinderen (een Nederlandstalige aanpassing van de State-Trait Anxiety Inventory for Children) en de Competentiebelevingsschaal voor Kinderen (een Nederlandstalige aanpassing van de Self-Perception Profile for Children).
Onderzochte groep	207 kinderen (108 jongens, 99 meisjes) met een gemiddelde leeftijd van 12.25 jaar (van het vijfde leerjaar tot het tweede middelbaar) uit twee Vlaamse scholen
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

KOAP-status	Vanaf een CAST-score van 6 of hoger, kregen de kinderen de KOAP-status toegekent. Zo ontstond een onderzoeksgroep van 12 kinderen met een KOAP-status (kinderen van ouders met alcoholproblemen) en een controlegroep van 195 kinderen.
Vergelijking KOAP- en controlegroep	De gemiddelde CAST-score van de KOAP-groep ligt zeer significant hoger dan bij de controlegroep. Daarnaast beschrijven KOAP hun gezin als minder cohesief en minder georganiseerd en hebben een lager globaal zelfwaardegevoel. Er zijn geen verschillen tussen beide groepen op angst, depressiviteit en de andere aspecten van gezinsklimaat of competentiebeleving. Naarmate kinderen een hogere score halen op de CAST, rapporteerden ze minder gezinscohesie, minder gezinsorganisatie en een lager globaal zelfwaardegevoel.
Mediatie-model	De CAST-score is een significante predictor van zowel gezinscohesie als globaal zelfwaardegevoel. Bovendien is gezinscohesie een significante predictor van globaal zelfwaardegevoel en vermindert de predictieve waarde van de CAST ten aanzien van globaal zelfwaardegevoel als ook gezinscohesie als predictor in het model opgenomen is. Dit betekent dat gezinscohesie inderdaad de relatie tussen alcoholproblemen in het gezin en zelfwaardegevoel medeert.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Samenvatting

Alcoholisme is één van de meest voorkomende psychosociale problemen, met een prevalentie van ongeveer 10% in de algemene bevolking. Als ouderlijk alcoholisme – zoals uit onderzoek blijkt – inderdaad een aantoonbare risicofactor is voor de ontwikkeling van psychopathologie, dan is een breed segment van de algemene bevolking op kinderleeftijd als risicogroep te beschouwen. Deze kinderen van ouders met alcoholproblemen worden kortweg KOAP genoemd en met het oog op preventie en interventie is het van essentieel belang om deze populatie accuraat te kunnen identificeren.

In verscheidene studies heeft men de door KOAP gerapporteerde perceptie en ervaring van het ouderlijke drinkgedrag direct gerelateerd aan aanwijzingen van aangepastheid: de relatie tussen ouderlijk alcoholisme en aangepastheid van de kinderen blijkt niet eenduidig. Sommige inconsistenties tussen studies zijn mogelijk toe te schrijven aan verschillen tussen de steekproeven of aan methodologische problemen. KOAP zijn wellicht een minder homogene groep dan men soms denkt, omdat opgroeien in een gezin met alcoholproblemen op zich geen voldoende voorwaarde is voor de ontwikkeling van psychosociale problemen.

Daarom achten de auteurs het belangrijk op zoek te gaan naar variabelen die de relatie tussen alcoholproblemen in het gezin en psychologische aangepastheid van de gezinsleden mediëren. Ze onderzoeken de rol van het gezinsklimaat als mogelijke mediërende variabele.

Het onderzoek bestaat uit het afnemen van vragenlijsten bij 207 kinderen in twee Vlaamse scholen, waarmee men de perceptie en de ervaring van ouderlijk drinkgedrag, het gezinsklimaat, depressie, angst en zelfwaarde- en competentiegevoel van de kinderen nagaat.

De KOAP en controlegroep werden vergeleken op een aantal indices van psychologische aanpassing, namelijk angst en depressiviteit als uitingen van negatief affect en competentie- en zelfwaardegevoel op verschillende domeinen. Er werden geen significante verschillen tussen beide groepen gerapporteerd op vlak van negatief effect, echter wel in het globaal zelfwaardegevoel. Verschillen in psychologisch functioneren tussen kinderen die opgroeien in een gezin met alcoholproblemen en een normale vergelijkingsgroep situeren zich dus eerder op het vlak van meer stabiele persoonskenmerken zoals zelfwaardegevoel dan op het vlak van momentane uitingen van negatief effect.

De vaststelling van een dergelijk patroon leidde tot het nagegaan of de relatie tussen alcoholproblemen in het gezin en het zelfwaardegevoel bij de kinderen gemedieerd wordt door gezinscohesie. De bevindingen wijzen uit dat gezinsklimaat inderdaad een mediator is van de relatie tussen alcoholproblemen en zelfwaardegevoel. De mediatie is echter niet volledig. Het feit dat er alcoholproblemen in het gezin zijn, voorspelt in het getoetste model zelf ook nog een deel van de variantie in zelfwaardegevoel. Gegeven het feit dat het percentage verklaarde variantie in het getoetste model vrij matig is, is het waarschijnlijk dat er naast gezinscohesie nog andere variabelen zijn die de relatie tussen alcoholproblemen en zelfwaardegevoel mediëren.

Enkele beperkingen van de studie zijn ten eerste dat enkel de kinderen deelnamen die toelating kregen van de ouders, wat een vertekening kan geven. Daarnaast zijn er geen gegevens over de socio-economische status, zodat deze niet in de analyse betrokken kon worden en ten derde vertonen enkele meetinstrumenten beperkingen.

Er is verder onderzoek nodig om beter zicht te krijgen op de invloed van de mediëring door gezinsklimaat en mogelijke andere mediërende factoren bij de ontwikkeling van psychopathologie bij kinderen van ouders met alcoholproblemen.